

КОНЦЕПЦІЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ (МОДЕЛЬ 1 – АНГЛОМОВНА ФОРМА НАВЧАННЯ)

*Ушакова Н.І., докт. пед. наук,
Алексєєнко Т.М. (Харків)*

Статтю присвячено розробленню методичної концепції підготовки з української мови іноземців, які здобувають вищу медичну освіту в Україні. Завдання підготовки інофонів, які навчаються англійською, мають особливості, що визначаються, передусім, специфічними комунікативними потребами зазначеного контингенту. З метою визначення таких потреб проаналізовано підходи освітньої парадигми, що є актуальними для навчання здобувачів вищої медичної освіти. На методологічному рівні парадигми визначено аксіологічний (ціннісний), акмеологічний (професійно орієнтований), освітній (самоосвіти), стратегічний та проблемний підходи. Реалізація соціолінгвістичного рівня забезпечується міжкультурним, комунікативно-когнітивним підходами, підходом ефективного мовного середовища та врахуванням рівня володіння мовою. На лінгводидактичному рівні забезпечується втілення вищезазначених підходів засобами метамови, семіотики, поліграфічного оформлення навчальних матеріалів. Визначено методи та принципи навчання, використання яких забезпечує реалізацію комунікативних потреб інофонів. Головним методом вважаємо свідомо-практичний. Задля визначення комунікативних потреб цільового контингенту здійснено каталогізацію комунікативних ситуацій навчально-професійного спілкування. Схарактеризовано сучасний стан методичної забезпеченості навчального процесу підготовки інофонів з української мови. Результати дослідження дозволили сформулювати методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу.

Ключові слова: англomовна форма навчання, іноземні студенти медичних спеціальностей, комунікативні потреби, концепція мовної підготовки, українська мова.

Ушакова Н. И., Алексєєнко Т. Н. Концепция языковой подготовки соискателей высшего медицинского образования (модель 1 – англоязычная форма обучения). Статья посвящена разработке методической концепции подготовки по украинскому языку иностранцев, получающих высшее медицинское образование в Украине. Задачи подготовки инофонов, обучающихся на английском языке, имеют особенности, определяемые, прежде всего, специфическими коммуникативными потребностями данного контингента. С целью определения таких потребностей проанализированы подходы образовательной парадигмы, которые актуальны для обучения лиц, получающих высшее медицинское образование. На методологическом уровне парадигмы определены аксиологический (ценностный), акмеологический (профессионально-ориентированный), образовательный (самообразования), стратегический и проблемный подходы. Реализация социолингвистического уровня

обеспечивается межкультурным, коммуникативно-когнитивным подходами, подходами эффективной языковой среды, учета уровня владения языком. На лингводидактическом уровне обеспечивается внедрение вышеназванных подходов средствами метаязыка, семиотики, полиграфического оформления учебных материалов. Определены методы и принципы обучения, применение которых обеспечивает реализацию коммуникативных потребностей инофонов. Главным методом является сознательно-практический. Для определения коммуникативных потребностей целевого контингента осуществлена каталогизация ситуаций учебно-профессионального общения. Охарактеризовано современное состояние методического обеспечения учебного процесса подготовки инофонов по украинскому языку. Результаты исследования позволили сформулировать методические рекомендации для оптимизации образовательного процесса.

Ключевые слова: англоязычная форма обучения, иностранные студенты медицинских специальностей, коммуникативные потребности, концепция языковой подготовки, украинский язык.

Natalia Ushakova, Tetiana Alekseyenko. The conception of language training of applicants for higher medical education (model 1 – the English-language mode of study). The article is devoted to the conceptual development of the Ukrainian language training for foreigners who get the higher medical education in Ukraine. The tasks of Ukrainian language training of the non-native speakers who study in English have features determined, above all, by the specific communicative needs of this contingent. In order to identify such needs, the methodological approaches of the educational paradigm, which are relevant for the training of students who get higher medical education, are analyzed. At the methodological level of paradigm axiological (value), acmeological (professionally-oriented), educational, strategic and problem-based approaches are outlined. Intercultural, communicative-cognitive, effective educational space approaches are distinguished at the socio-cultural level taking into account the level of proficiency in a foreign language. The task of the approaches of linguo-didactic level of the paradigm is the implementation of the above mentioned approaches in the application of methods and the creation of teaching resources, taking into account the metalinguistic, semiotic, polygraphic aspects of educational materials. The methods, the application of which in the process of language preparation ensures the realization of the communicative needs of non-native speakers, the main of which is the conscious-practical method, have been defined. A set of methodological principles for constructing a learning system has been characterized. To determine the communicative needs on the basis of the principle of frequency, the cataloging of communicative situations in the educational and professional sphere of communication relevant for educational migrants who receive medical education in English in the Ukrainian-speaking world is carried out. The current status of the methodological support of the educational process is described. The recommendations for optimizing the educational process organization based on the results of the study are summarized.

Key words: English-language mode of study, foreign students of medical specialties, communicative needs, the conception of language training, the Ukrainian language.

Підготовка фахівців для зарубіжних країн є одним із важливих напрямів інтеграції української системи вищої освіти у світовий

освітній простір. Останнім часом спостерігається стійке зростання кількості іноземних здобувачів вищої медичної освіти, що зумовлено соціальним запитом на підготовку компетентних фахівців у галузі медицини, фармації, технологій збереження здоров'я, формування здорового способу життя. Тому існує потреба у розробленні комплексу методів і засобів навчання такого контингенту освітніх мігрантів із урахуванням їхнього рівня навченості спеціальних дисциплін, а також, що є навіть більш значущим, із урахуванням їхнього мовного досвіду, зокрема володіння мовою навчання та/або мовою соціокультурного оточення.

Окрему численну групу майбутніх лікарів і фармацевтів складають інофони, які отримують в українських ЗВО освіту англійською мовою. Кількість таких студентів постійно зростає, що робить **актуальною** проблему розробки всього комплексу підходів, методів і принципів навчання, навчальних засобів, а також освітніх програм, зокрема програми підготовки із мови, що має спеціальний статус, а саме – потрібна для реалізації завдань спілкування в українському соціально-культурному середовищі, а також для задоволення потреб навчально-професійного спілкування під час проходження клінічної практики у лікарнях.

Аналіз актуальних досліджень. Навчання англійською мовою стає щодалі більш популярною та затребуваною формою отримання вищої освіти на тлі глобалізації суспільного життя та інтеграції освітніх програм закладів вищої освіти різних країн, розвитку програм академічної мобільності, бажання молодих фахівців бути готовими до використання здобутих професійних компетентностей не тільки на батьківщині, а й за кордоном.

Наприклад, за результатами Аналітичної довідки до результатів складання ліцензійного іспиту Крок 1 у 2018 р. тестування було проведено у 20 ЗВО, із яких – у 13 ЗВО МОЗ, у 3 ЗВО МОН і у 4 приватних закладах. На іспит було зареєстровано 740 іноземних студентів російськомовної форми навчання і 3145 студентів англійськомовної форми навчання [3].

Важливість володіння мовою навчання розглянуто та доведено багатьма дослідниками проблем мовної підготовки іноземних студентів [10]. Питання навчання майбутніх медиків російської та української мови також ставали предметом науково-методичних досліджень зарубіжних і вітчизняних фахівців [2; 7; 13]. Як

зазначено у Примірній програмі з української мови, предметом вивчення цієї навчальної дисципліни є сучасна українська літературна мова з урахуванням адаптаційного, соціокультурного, комунікативного, загальнонаукового і фахового компонентів, представлених основними видами мовленнєвої діяльності інокомунікантів; норми сучасної української літературної мови, мовленнєвий етикет і культура спілкування, актуальні комунікативні ситуації, репрезентовані відповідними мовленнєвими актами й інтенційними програмами. Але підготовка з української мови студентів англomовної форми навчання, що має особливості, пов'язані зі специфічними комунікативними потребами названого контингенту, ще не ставала предметом спеціальних науково-методичних пошуків.

Інофони, які опановують в українських ЗВО майбутній фах англійською мовою, не потребують оволодіння всім набором комунікативних умінь, що визначаються програмами з української мови як іноземної для тих, хто навчається цією мовою [6]. Під час вступних випробувань іноземні абітурієнти, які бажають навчатись англійською, мають продемонструвати володіння нею на рівні, що дозволить брати участь у навчальному процесі. За результатами останніх наукових розвідок це рівень, що кваліфікується в європейській системі мовної освіти як B1 [10]. Але майбутні медики, які навчаються в Україні англійською, мають не тільки слухати лекції, відповідати на семінарах, виконувати лабораторні роботи, послуговуючись виключно цією мовою. Їм потрібно розуміти носіїв мови соціокультурного оточення в побутових ситуаціях, культурному та офіційно-діловому спілкуванні, а також у певних професійних умовах, серед яких головне місце посідає ситуація «клінічна практика». Пацієнти, з якими спілкуватимуться іноземці, володіють українською або російською мовою, тому для майбутніх лікарів існує нагальна потреба опанувати відповідну мову саме з метою мовленнєвої взаємодії під час проходження практики у закладах охорони здоров'я.

Метою статті є визначення та каталогізація комунікативних потреб іноземних студентів англomовної форми навчання, визначення основних підходів освітньої парадигми, методів і принципів організації навчального процесу та вивчення сучасного

стану програмного та методичного забезпечення підготовки названого контингенту з української мови.

Виклад основного матеріалу. Навчання іноземних студентів медичних спеціальностей здійснюється за програмами, затвердженими МОЗ. Зокрема у 2017 р. затверджено Примірну програму навчальної дисципліни «Українська мова» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей 222 «Медицина», 221 «Стоматологія», 226 «Фармація. Промислова фармація». Програма призначена для іноземців, які навчаються українською мовою. Примірна програма є основою створення робочих програм для студентів різних медичних спеціальностей.

Головним вихідним параметром розробки програми навчальної дисципліни лінгвістичного циклу є комунікативні потреби здобувачів певного рівня освіти. Під час навчання мови головним є питання про те, що мовлення, яким має володіти учень, повинно стати компонентом структури його особистості, а процес оволодіння іншомовним мовленням не може бути здійснений без перетворення його із процесу формального навчання у процес особистого розвитку. Бажання стати членом нової мовної спільноти, наблизитися до нової культури, певного шару інформації, зокрема професійної, – інтенсивний мотиваційний чинник.

Першою ланкою у побудові педагогічної, у нашому випадку лінгводидактичної, системи навчання є каталогізація його змісту, який має стимулюючий характер за умов відповідності потребам тих, хто навчається.

Для визначення основних параметрів змісту навчальної дисципліни, що є предметом розгляду у цій статті, схарактеризуємо підходи освітньої парадигми, актуальні для навчання цільового контингенту нашого дослідження. Каркас системи мовної підготовки складають підходи, сформульовані у дослідженнях, присвячених проблемам навчання мови, що є інструментом отримання вищої освіти [10]. Визначено, що парадигма навчання мов структурована за методологічним, соціолінгвістичним і лінгводидактичним рівнями.

Методологічний рівень функціонує у взаємодії аксіологічного (ціннісного), акмеологічного (професійно орієнтованого), компетентнісного, особисто-орієнтованого, освітнього,

стратегічного та проблемного підходів, які мають бути реалізовані у навчальному процесі. Важливо, що зазначені підходи є інваріантними, базовими, актуальними для забезпечення методологічного підґрунтя навчання будь-якої дисципліни. Результатом інтерпретації зазначених підходів для ситуації опанування мови є необхідність урахування в освітньому процесі і наявність у навчальних матеріалах відповідних аспектів, зокрема аспектів підручника як основного засобу навчання.

Соціолінгвістичний рівень освітньої парадигми, актуальний саме для навчання іноземних мов, складають міжкультурний, комунікативно-когнітивний підходи, необхідність створення ефективного освітнього мовного середовища, співвідношення завдань формування певних комунікативних умінь і міжнародної системи рівнів володіння мовою, що відповідає європейській шкалі мовних компетенцій.

Завданням *лінгводидактичного рівня* парадигми є реалізація вищезазначених рівнів у методах і засобах навчання із урахуванням вимог конкретної доцільної методичної системи та метамови навчання, реалізації семіотичних, поліграфічних, комп'ютерних аспектів навчальних матеріалів тощо.

Підсумком розвитку методики викладання освітнім мігрантам мови навчання вважають свідомо-практичний метод і комунікативно-діяльнісний підхід [10]. Основні характеристики зазначених підходу та метода вимагають урахування таких *методичних принципів*: 1) комплексності цілей навчання (комунікативної, освітньої та виховної); 2) взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності; 3) етапності й концентричності у поданні навчального матеріалу; 4) комплексної та ситуативно-тематичної організації мовного матеріалу; 5) функціональності відбору мовного матеріалу; 6) вивчення лексики й морфології на синтаксичній основі; 7) опори на висловлювання і текст як головні одиниці навчання [10]; 8) принцип урахування рідної мови (мови-посередника). Останній принцип важливий для організації ефективного навчального процесу в мононаціональній групі і передбачає порівняльне вивчення аспектів мови (фонетики, лексики, граматики).

Як відомо, цілі навчання інтерпретуються у сучасних умовах через рівні комунікативної компетентності, що має бути сформована, а також через перелік комунікативних завдань, що

можуть бути вирішені засобами нового коду – мови, яка вивчається. Таким чином, визначенню обсягу навчального матеріалу передують з'ясування переліку комунікативних завдань, які мають бути вирішені учасником комунікативного акту. Комунікативні завдання можуть бути сформульовані через визначення актуальних сфер спілкування і ситуацій, де передбачається мовленнєва взаємодія.

Методика викладання іноземним студентам мови навчання (української) виділяє такі основні сфери спілкування: навчально-професійна, соціокультурна, суспільно-політична, офіційно-ділова, побутова. Комунікативний зміст навчання має бути каталогізований через списки мовленнєвих намірів (комунікативних інтенцій), для реалізації яких потрібно визначити перелік мовленнєвих висловлювань і мовних одиниць, які складають матеріал для їхньої побудови.

У програмі з української мови досить детально описано, які саме мовленнєві дії має вміти здійснювати освітній мігрант [6]. Утім каталогізація комунікативного змісту навчання української мови іноземців, що навчаються англійською, ще не здійснена на достатньому рівні, який би відповідав вимогам сучасної освітньої парадигми у навчанні мов.

Інофони, що опановують медичні спеціальності англійською, мають здійснювати спілкування в усіх названих вище комунікативних сферах, однак із певними особливостями.

Інтерпретація зазначених раніше методичних категорій (підходів, методів, принципів) для вирішення завдань мовної підготовки студентів англомовної форми навчання вимагає врахування, перш за все, їхніх комунікативних потреб, які можуть бути описані саме на підґрунті каталогізації комунікативних ситуацій на основі принципу частотності.

Для *навчально-професійної сфери* це, перш за все, ситуації спілкування лікаря з пацієнтом, лікаря з хворою дитиною, лікаря з родиною пацієнта та батьками хворої дитини. Важливі для студентів, які навчаються українською, завдання досягати взаєморозуміння під час лекцій, семінарів, лабораторних робіт для цільового контингенту нашого дослідження реалізуються англійською мовою і не є предметом лінгвометодичного аналізу у цій статті.

У *соціально-культурній сфері* спілкування іноземні студенти англomовної форми навчання мають уміти зрозуміти інформацію про Україну як країну навчання, її головні традиції, історичні пам'ятки, головні персоналії культурного життя (письменники, поети, видатні діячі культури і науки).

Для *побутової сфери* важливо вміти вирішувати завдання комунікації в їдальні, кафе, ресторани, супермаркеті, на ринку, на вулиці, у транспорті тощо. Для спілкування в *офіційно-діловій сфері* актуальними є ситуації в деканаті, в паспортному відділі, в банку тощо.

Зрозуміло, що основною сферою спілкування студентів закладів вищої освіти є навчально-професійна. Більшість методистів, які вивчають проблеми навчання студентів-медиків, погоджуються з тим, що найважливішим жанром мовлення в межах медичного дискурсу є діалог [9], а основним комунікативним завданням названого контингенту є здійснення діалогу із пацієнтом з метою визначення симптомів захворювання, колегами-лікарями під час огляду пацієнта та обговорення його захворювання і методів лікування, родичами пацієнта. Виокремлюють також діалог під час здійснення медичних маніпуляцій [8]. Найбільш актуальним різновидом серед вищеназваних є діалог-розпитування пацієнта. Лікар має ставити необхідні питання, розуміти відповіді, уточнювати інформацію про загальний стан пацієнта, причини виникнення хвороби, характер прояву симптомів захворювання, локалізації, повторюваності симптомів тощо.

Складність навчання діалогу майбутніх медиків полягає в тому, що спілкування із пацієнтом поєднує характеристики усного наукового, ділового, побутового мовлення, тобто має відповідати параметрам одразу трьох функціональних стилів – розмовного, наукового, офіційно-ділового.

На думку О. Орлової [9], діалог лікаря із хворим як реалізація розмовного стилю мовлення характеризується непередготовленістю, ситуативністю, інтонаційною різноманітністю, супроводжується мімікою та жестами. Офіційно-діловий характер спілкування вимагає його відповідності нормам етикету, ввічливості, позитивного ставлення та поваги до співрозмовника, емпатії (співчуття), а також точності, стислості, стандартизованості мовлення. Для ефективного спілкування носіїв різних культур

важливо додержуватися вимог толерантності, врахування національно-культурних особливостей, гендерних характеристик, віку тощо.

Спілкування лікаря з пацієнтом має професійно-орієнтований характер, отже вимагає використання спеціальної термінології. Відповідно до вимог наукового стилю мовлення лікар має володіти такою термінологією, бути максимально точним, уміти побудувати точні запитання, вносити уточнення задля пояснення пацієнту певних медичних понять.

Уважаємо за доцільне, що основними тематичними блоками організації навчального матеріалу мають бути об'єктивно існуючі системи організму людини: дихальна, серцево-судинна, система травлення тощо.

Будівельним матеріалом для створення інофонами власного дискурсу є одиниці мови, що мають бути систематизовані за рівнями навченості та складають зміст мовної компетенції, опис якої є обов'язковим складником навчальних програм. Важливим є визначення функціональної структури українського навчально-професійного тезаурусу майбутніх медиків, його структурування на активний, пасивний, потенційний словники [4].

Що стосується організації навчання майбутніх медиків спілкування в соціокультурній сфері, то Примірною програмою визначені такі теми: Знайомство. Людина. Погода та явища природи. Навчання у ВНЗ. Їжа, заклади громадського харчування. Послуги і покупки. Подорожі. Дозвілля. Житло. Мрії та плани. Свята і традиції в Україні. Україна – держава, де я живу і навчаюся. У лікаря. Не зовсім виправданим вважаємо, що тільки ці теми пропонується вивчати на I курсі, тобто мовна підготовка в цей час не передбачає оволодіння вміннями спілкування в інших комунікативних сферах, зокрема в актуальній навчально-професійній.

Тематичний принцип організації навчального матеріалу на 2 курсі замінено інтенційно-функціональним і лінгвістичним принципами, за якими у програмі присутні, наприклад, такі теми: 1. Створення й репрезентація опису з елементами роздуму й уточнення (Вираження дефініції, запити, повної / часткової інформації про предмет (особу), явище, ситуацію тощо). Опис зовнішності людини та її внутрішнього світу; характеристика спеціаліста. Вираження повідомлення на запропоновану

інтенційну програму. 2. Структурно-семантичні та функціональні особливості медичної термінології. Термінологія у професійному спілкуванні. Особливості української медичної термінології.

Програма не передбачає кредитних годин для навчання української мови на 3 курсі. На 4 курсі це, зокрема, такі теми: функціонально-семантична основа навчально-професійного дискурсу (стратегії і тактики спілкування лікаря з хворим). Моделювання й репрезентація аргументованого повідомлення. Розпитування хворого при захворюваннях дихальної, серцево-судинної системи, при захворюваннях органів травлення, шкірних захворюваннях, захворюваннях ендокринної системи й обміну речовин. Материнство й дитинство. На 5 курсі вивчається інформативно-аргументативний складник професійної комунікації: характеристика стану хворого на основі скарг при алергічних захворюваннях, дитячих інфекційних захворюваннях, захворюваннях сенсорної та нервової систем, захворюваннях чи ушкодженнях опорно-рухового апарату. Інформаційний аналіз і репрезентація аргументованого повідомлення.

Примірною програмою передбачено вивчення вибіркового складника, що також структурований за курсами: на 1 курсі вивчаються тема «Людина і природа», на 2 курсі – «Основні типи профілактичних закладів», на 3 курсі – «Особливості лікарської етики», «Правильний спосіб життя людини». На 4 курсі мають бути засвоєні теми «Констатація факту з особистісною оцінкою», моделювання повідомлення з опертям на тези.

Оскільки подібний методичний документ щодо мовної підготовки інофонів англійської форми навчання ще не затверджено МОЗ, опишемо підходи до організації навчання української мови іноземних студентів-медиків, що визначають структуру навчального процесу, його часові, змістові, дидактичні параметри. Розглянемо відповідність названим вимогам організації мовної підготовки іноземних студентів англійської форми навчання медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Навчання української мови іноземних студентів англійської форми навчання здійснюється на 1, 2, 3, 4 курсі. Мовна підготовка на 5 курсі, передбачена Примірною програмою, буде введена для студентів, які вступили до ЗВО у 2017-2018 н.р. Відповідно до навчальних планів факультету майбутні лікарі на 1 курсі вивчають

дисципліни «Іноземна мова (українська), «Українська мова за професійним спрямуванням», а також факультативну дисципліну «Іноземна мова (українська)», введення якої дозволяє збільшити кількість навчальних годин практичних аудиторних занять до необхідної. Контроль передбачає письмове моделювання професійного діалогу заданої тематики.

Наприклад, робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», що вивчається на 1 курсі, містить розділи, які охоплюють розмовні теми, орієнтовані на реалізацію зазначених вище комунікативних потреб іноземців, та лінгвістичний матеріал.

Тема 1: Знайомство. Родина хворого. Фонетико-графічна система української мови. Українські іменники: позначення істоти та неістоти, антропоніми. Тема 2. Країна проживання пацієнтів: Україна. Інтонація і наголос. Позначення роду іменників та особових займенників. Позначення множинності предметів та явищ. Позначення належності предметів і явищ. Різновиди інтонаційних конструкцій. Синтагматичний наголос. Засоби милозвучності. Синоніми. Антоніми.

Не будемо перераховувати всі теми, що вивчаються на 1 курсі, підкреслимо тільки принцип відбору навчального матеріалу, який має забезпечувати можливість спілкування хоч і на елементарному рівні, але в усіх актуальних сферах комунікації, зокрема навчально-професійній. Засвоєння навчального матеріалу за даною програмою забезпечує оволодіння мовою на рівні А1.

На 2 курсі вивчається дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням», і студенти повинні досягти таких результатів: читати, розуміти та відтворювати тексти навчально-професійної сфери, сприймати на слух тексти і мовлення учасників комунікативної ситуації на актуальні теми навчально-професійної сфери, продукувати (не)підготовлене висловлювання; брати участь у діалозі та полілозі, письмово оформлювати свої думки згідно з нормами української мови. Розділи побудовано за принципом, аналогічним тому, що застосовано при розробці програми 1 курсу. Студенти мають досягти рівня володіння мовою А2.

Тема 1. Знайомство лікаря із хворим. Засоби вираження звертання в офіційних та неофіційних ситуаціях. Антропоніми. Називний і кличний відмінки іменників. Діалог-розпитування про паспортні відомості хворого. Уведення професійної лексики.

Тема 2. Здорове харчування хворого. Позначення граматичного об'єкта: знахідний відмінок іменників, займенників, прикметників у однині. Позначення напрямку руху (дії): питання *куди?*

Тема 3. Медична документація: загальне поняття. Знахідний відмінок іменників, займенників, прикметників у множині. Уведення професійної лексики. Зразки заповнення медичної документації.

Завдання, визначені робочими програмами дисциплін, мають бути реалізовані у навчальному процесі за допомогою навчальних засобів, головним із яких є підручник або навчальний посібник.

Для студентів англомовної форми навчання кафедрою мовної підготовки 1 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти розроблено комплекс навчальних посібників «Паралель» [11; 12]. Вступний курс призначено для іноземних студентів англомовної форми навчання, що не мають підготовки з української мови. Мета посібника – формування слуховимовних, інтонаційних, лексичних, граматичних навичок і мовленнєвих умінь, що відповідають рівню А1. Видання містить тексти, діалоги, вправи, завдання для самостійної роботи та граматичні таблиці. Мета Базового курсу – формування аспектних навичок та вмінь у видах мовленнєвої діяльності на рівні А2. Завдання навчання професійного спілкування реалізовано у спеціальних посібниках [1; 5]. Формулювання завдань у названих посібниках здійснено двома мовами.

Висновки. Підходи освітньої парадигми та принципи організації навчання (зокрема, принцип урахування рідної мови) систематизовано для завдань навчання іноземців, які отримують вищу медичну освіту англійською мовою, упроваджено в навчальний процес шляхом створення робочих програм, указаних навчальних видань.

Напрями подальших досліджень. Відповідно до висновків проведеного дослідження вважаємо за необхідне здійснити науково-теоретичне уточнення завдань забезпечення реалізації комунікативних потреб англомовних студентів медичних спеціальностей у процесі мовної підготовки на всіх курсах навчання та розроблення комплексу навчально-методичних матеріалів, що реалізуватимуть визначені завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєнко Т.М., Васецька Л.І., Кушнір І.М. Професійне мовлення: Лікар – хворий. Харків, 2019. 58 с.
2. Алексєєнко Т.Н., Иванова Т.А., Манівська Т.Е. О создании учебного пособия по грамматике для студентов-медиков 1 курса. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008, Вип. 12. С. 18–23.
3. Аналітична довідка до результатів складання ліцензійних іспитів. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/ispyty/dokumenty-i-materialy/analitychni-dovidky> (дата звернення 27.02.2019).
4. Боднарюк Л. Специфіка навчання української мови студентів-іноземців медичних ВНЗ у групах з англійською мовою викладання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал*. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, 2017. № 5 (69). С. 217–230.
5. Васецька Л.І., Алексєєнко Т.М. Професійне спілкування. Посібник для самостійної роботи для іноземних студентів-медиків (англомовна форма навчання). Запоріжжя, 2008. 161 с.
6. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III – IV рівнів акредитації / уклад.: Л.І. Дзюбенко, В.В. Дубичинський, С.А. Чезганов [та ін.] / за ред. О.М. Тростинської, Н.І. Ушакової. К., 2009. Ч. 3. 52 с.
7. Іванишин Г.Я. Навчання професійно зорієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей у процесі вивчення української мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.02 / Херсонський держуніверситет. Херсон, 2013. 20 с.
8. Лисюченко Е.В. Коммуникативная специфика медицинского дискурса в процессе обучения русскому языку иностранных студентов. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія філологія. Педагогіка. Психологія*. 2013. Вип. 26. С. 212–215.
9. Орлова Е.В. Диалог как важнейший жанр речи для студентов-медиков. *Жанры речи*. 2017. № 2 (16). С. 226–234.
10. Ушакова Н.И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы. Харьков, 2009. 263 с.

11. Ушакова Н.І., Алексеєнко Т.М., Кушнір І.М., Петренко І.П. ПАРАЛЕЛЬ. Українська мова для початківців. Вступний курс: навч. посіб. Харків, 2017. 64 с.
12. Ушакова Н.І., Алексеєнко Т.М., Кушнір І.М., Петренко І.П. ПАРАЛЕЛЬ. Українська мова для початківців. Базовий курс: навч. посіб. Харків, 2018. 108 с.
13. Хейлік В.Д. Формування вмінь логіко-сміслової компресії та запису тексту російською мовою навчальної лекції за фахом в іноземних студентів медичного університету: автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.02 / Херсонський держуніверситет. Херсон, 2011. 23 с.
14. Чиркова В.М. Проблема выбора учебно-методических пособий, используемых при обучении иностранных студентов-медиков русскому языку. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 11–6. С. 1208–1212. URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=10757> (дата звернення: 27.02.2019).

REFERENCES

- Aleksyeyenko, T.M., Vaseczka, L.I. and Kushnir, I.M. (2019). *Profesijne movlennya: Likar – hvoryj [Professional conversation: Doctor – patient]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
- Alekseenko, T.N., Ivanova, T.A. and Manivskaja, T.E. (2008). O sozdanii uchebnogo posobija po grammatike dlja studentov-medikov 1 kursa [About creation grammar manual for 1-st year medical students]. *Vykladannja mov u vyshhikh navchal'nykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zvyazky [Present-day Teaching Languages at Higher Educational Institutions. Intersubject Connections]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 12, pp. 18–23 [in Russian].
- Analitychna dovidka do rezul'tativ skladannja licenzijnyh ispytyv [“Analytical information about License exams results”]* [online]. Available at: <https://www.testcentr.org.ua/uk/isyty/dokumenty-i-materialy/analitychni-dovidky> [Accessed Feb. 27, 2019] [in Ukrainian].
- Bodnaryuk, L. (2017). Specyfika navchannja ukrajinskoyi movy studentiv-inozemciv medychnyh VNZ u grupah z anglijskoyu movoyu vykladannja [Specifics of Teaching Ukrainian Language to Foreign students of Medical HEI in groups with English language of teaching]. *Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovacijni texnologiyi: naukovyj zhurnal [Pedagogical Sciences: theory, history, innovative technologies: scientific journal]*.

- Sumy: A.S. Makarenko State Pedagogical University, 5 (69), pp. 217–230 [in Ukrainian].
- Chirkova, V.M. (2016). Problema vybora uchebno-metodicheskikh posobiy, ispol'zuemykh pri obuchenii inostrannykh studentov-medikov russkomu jazyku [The Problem of Choice of textbooks for teaching Russian language to Foreign medical students]. *Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnykh i fundamentalnykh issledovaniy [International journal of Applied and Fundamental Research]* [online]. 11 (6). Available at: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=10757> [Accessed Feb. 27, 2019] [in Russian].
- Ivanysyn, G.Ya. (2013). Navchannya profesijno zorijentovanogo dialogichnogo movlennya inozemnykh studentiv medychnykh special'nostej u procesi vyvchennya ukrayinskoyi movy [Teaching Professional dialog speaking to Foreign Medical students in the process of Learning Ukrainian Language]. *Extended abstract of candidates thesis*. Kherson: Kherson State University [in Ukrainian].
- Khejlik, V.D. (2011). Formuvannya vmin` logiko-smyslovoyi kompresiyi ta zapysu tekstu rosijskoyu movoyu navchal'noyi lekciyi za fakhom v inozemnykh studentiv medychnogo universytetu [Formation of Foreign Medical students skills of the Specialty lecture Logical-semantic compression and writing in Russian]. *Extended abstract of candidates thesis*. Kherson: Kherson State University [in Ukrainian].
- Lisjuchenko, E.V. (2013). Kommunikativnaja specyfika medicynskogo diskursa v processe obuchenija russkomu jazyku inostrannykh studentov [Communicative specific of Medical discourse in Teaching Russian to Foreign students]. *Naukovij visnik kafedri JuNESKO KNLU. Serija filologija. Pedagogika. Psihologija [Scientific bulletin of KNLU UNESCO department. Series Philology. Pedagogics. Psychology]*. Kyiv, 26, pp. 212–215 [in Russian].
- Orlova, E.V. (2017). Dialog kak vazhnejshij zhanr rechi dlja studentov-medikov [Dialog as the main genre of speech for Medical students]. *Zhanryrechi [Genres of Speech]*. 2 (16), pp. 226–234 [in Russian].
- Trostinska, O.M. and Ushakova, N.I. (Eds.). (2009). *Yedyna typova navchalna programa z ukrayinskoyi movy dlya studentiv-inozemciv osnovnykh fakul'tetiv nefilologichnogo profilyu vyshhykh navchalnykh zakladiv Ukrajiny III – IV rivniv akredytaciyi [Ukrainian Language Common educational Program for Foreign non-philological Students of Ukrainian HEI of III-IV accreditation levels]*. Dzyubenko, L.I.,

- Dubychynskyj, V.V., Chezganov, S.A. et al. (Comps.). Kyiv: National Technical University “Kyiv Polytechnical Institute”, p. 3 [in Ukrainian].
- Ushakova, N.I. (2009). *Uchebnik po jazyku obuchenija dlja inostrannyh studentov v rusle sovremennoj obrazovatelnoj paradigmy [The Second language Manual for Foreign students in the Course of Modern Educational Paradigm]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Russian].
- Ushakova, N.I., Aleksyeyenko, T.M., Kushnir, I.M. and Petrenko, I.P. (2017). *Paralel. Ukrayinska mova dlya pochatkivciv. Vstupnyj kurs [Parallel. Ukrainian language for Beginners. Introductory course]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
- Ushakova, N.I., Aleksyeyenko, T.M., Kushnir, I.M. and Petrenko, I.P. (2018). *Paralel. Ukrayinska mova dlya pochatkivciv. Bazovyj kurs [Parallel. Ukrainian language for Beginners. Basic course]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
- Vaseczka, L.I. and Aleksyeyenko, T.M. (2008). *Profesijne spilkuvannya. Posibnyk dlya samostijnoyi roboty dlya inozemnykh studentiv-medykiv (anglomovna forma navchannya) [Professional Communication. Manual for Independent Work for Medical foreign Students (English form of Teaching)]*. Zaporizhzhya [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 01.03.2019

Ушакова Наталя Ігорівна, докт. пед. наук, професор, завідувач кафедри мовної підготовки І Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4); e-mail: ushakova.khnu@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4917-7934>.

Ушакова Наталья Игоревна, докт. пед. наук, професор, заведуючий кафедрой языковой подготовки І Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: ushakova.khnu@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4917-7934>.

Natalia Ushakova, Doctor of Pedagogics, Professor, Head of the Language Training Department 1, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: ushakova.khnu@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-4917-7934>.

Алексєнко Тєтяна Миколєївна, старший викладач кафедри мовної пїдготовки 1 Навчально-наукового їнституту мїжнародної освїти Харкївського національного унїверситету їменї В.Н. Каразїна (61022, Харкїв, майдан Свободи, 4); e-mail: teacher.alekseenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6529-9427>.

Алексєнко Тєтяна Николєєвна, старший преподаватель кафедры языковой подготовки 1 Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: teacher.alekseenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6529-9427>.

Tetiana Alekseenko, Assistant Professor, Language Training Department 1, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: teacher.alekseenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6529-9427>.